

JINA..... NAMBARI YA USAJILI.....

SHULE..... SAHIHI.....

TAREHE

102

**KISWAHILI
KIDATO CHA KWANZA
MUHULA WA TATU
MUDA: SAA 2 ½**

Kenya Certificate of Secondary Education (KCSE)

102

**KISWAHILI
KIDATO CHA KWANZA
MUHULA WA TATU
MUDA: SAA 2 ½**

MAAGIZO

- Andika jina lako na nambari katika nafari ulizoachiwa hapo juu.
- Jibu sawali yote
- Majibu yaandikwe kwa nafasi ulizotengewa baada ya kila swali.
- Majibu yote yaandikwe kwa lugha ya Kiswahili.
- Kijikaratasi hiki kina kurasa 12 zilizopigwa chapa.

KWA MATUMIZI YA MTAHINI PEKEE

SWALI	UPEO	ALAMA
UFAHAMU	15	
MATUMIZI YA LUGHA	35	
ISIMU JAMII	10	
FASIHI SIMULIZI	20	
JUMLA	80	

1. UFAHAMU

Shule yangu ya upili

Majio yangu katika shule hii ya upili hayakutokea kwa bahati nasibu bali kwa mipango kabambe niliyoanza tangu nikiwa shule ya chekechea. Nikiwa sitetereki hata kwa wazazi wangu waliponisihii nijiunge na shule nyingine za karibu nikawa sisikii la mwadhini wala la mteka maji msikitini. Nikawa na ragba ya mkanja nikingoja siku ya kujiunga na shule yenyewe. Kweli majuto ni mjukuu na huja kinyume.

Nilizaliwa katika aila yenye nafasi iliyotopea na kubobea katika ukwasi uliodhihirika kutokana na mitaa tulikoselelea kwa muda kabla ya baba kuaamua kununua nyumba yake mwenyewe huko upande wa Karen hivyo tukagura kutoka Runda. Wakati wa likizo tukawa tunaruka hadi pwani ambako mama yangu alikuwa amemiliki jumba lililokuwa katika ufuo wa bahari lililojengwa katika kipande kisichopungua ekari tatu alilotunukiwa wakati wa nikahi yao na wakwe wa baba yangu. Wavyele wangu wakawa wanaendesha magari meusi ya kifahari ingawa sikuwahi kumwona mama akichangamka kuendesha magari yake ya maana, kila macheo ya siku za kazi gari lililoendeshwa na dereva ambaye alimstahi mama hadi akawa anamfungulia miango wa gari na kuufunga baada ya mama kujitoma katika tumbo la gari lilimjia na kumrejeshwa kwa wakati. Nikajiunga na shule ya msingi ya kibinafsi ambako nilishughulikiwa kama kikembe. Wengi wa wale tuliosoma nao walikuwa wa tabaka langu na walikuwa wametoka katika kila sehemu nchini Kenya.

Hayawi hayawi huwa na siku ya kuripoti ikafika. Alfajiri, dereva mmoja akatumwa kwenda hadi Kisumu ili atulaki na kutusafirisha kutoka uwanja wa ndege hadi shule ya upili ambayo ilikuwa yangu ya rohani. Nasi tukaelekea hadi uwanja wa ndege ili turuke hadi Kisumu. Safari yetu kutoka kitongoji cha kifahari hadi Airport ilikuwa njema, safari yetu tulipoabiri ndege ilikuwa bila bughudha. safari yetu kutoka Kisumu mjini haikuwa na kasoro na tulienda kulingana na mpango. Safari yetu ilikuwa mufti hadi tulipofika katika lango la shule ya kitaifa! Tulipotia ozi tu! jamani jamani nikafa moyo. Labda mama aliweza kubaini mabadiliko ya hisia zangu, nilitamauka, nikawa mchege na kusema kweli niliyoyaona sikuamini. Mvua iliyokuwa imepasua hapo awali ilikuwa imeacha vitua vya maji kwenye vijia vya kutembea vilivyochakaa na kubomoka bila yeyote kujali kuvikarabati. Majengo yalikuwa makongwe yaliyojengwa miaka mia moja iliyopita na yalistahili kuitwa makafadhi badala ya pahali pa kumkaribishia mwanafunzi aliyepita kwa alama mia nne na thelathini na tano. Asiye na wake ana Mungu, nikapiga moyo konde lazima nisajiliwe katika shule ya ndoto yangu. Ningewezaje kughairi wazo langu baada ya siku hizo zote za maandalizi tena mbele ya wanuna walioniona kama kielelezo chao tangu walipozaliwa. Nikasajiliwa!

Sikujua. hakika sikujua, sikujua shule ya upili ya kitaifa yaweza kuwa hivi. Kweli mwanafunzi aweza kukosa viatu na hata kushindwa kununua rangi ya kupaka viatu hivyo iwapo amenunuliwa na wahisani? Nilimlaumu nina maana hakunieleza kuwa mtu anaweza kula chakula ambacho mbwa wetu hawezi hata kukiangalia. Nilipoingia katika ukumbi wa chakula nilihisi kitefutefu nusura nichafukwe na moyo, makapi ya mboga na uchafu usioelezeka ulinikumba, kisha nikapewa kisahani cha plastiki na kupakuliwa kipande cha ugali ambacho bado kilikuwa na unga na kuachiwa hiari ya kukila au kukitupa. Wenzangu wakawa wanakirambatia chakula kwa kasi huku mmoja wao alipoona jinsi nilivyokiangalia changu akanihisi nimpe chote na kukirnaliza fyu. Wote walikuwa na furaha kemkem na kuajabia utukufu wa shule iliyotukuka ya kitaifa ila mimi.

Baada ya mlo rojorojo, tukaelekea darasani nilikopigwa na mghuma mkubwa. Tulikuwa wanafunzi hamsini na watano katika darasa moja tu! Mwalimu mmoja akaja na kutukaribisha shuleni kisha akatuarifu kuwa atakuwa mwalimu wa darasa letu. Nilipomsikia akinena nusura niishiwe na stahamala, kimombo chake kilinishangaza, hasa matamshi yake yalipungukiwa na kudhirisha athari za lugha ya asili. Nilihisi kana kwamba ningemrekebisha lakini sikudhubutu.

Tukafululiza hadi bweni na nikajilaza kitandani chemba huku mwingine nisyemjua lakini asiyejua kuwa kuna nguo maalum za kulala akalala uchi katika ghorofa ya juu ya kitanda chetu. Mgeni njoo mwenyeji apone maana baada ya muda wadudu ambao sikuwahi kuwaona aushini mwangu wakanza kunishambulia. Nikaamka baada ya kumnasa mmoja wa wadudu hawa na kuuliza mmoja wa wenzangu ni wepi wadudu hawa na kwa kutojali hata kidogo, akanieleza kuwa hawana neno bali ni kunguni tu, sikujua na kwa kweli mama hakuniambia kuwa kuna wadudu wanaotafuna mtu na hunuka fye! Sikulala kwa hofu huku wenzangu wakiforota kwa njia ya kunighasi. Sitawahi kudhani kuwa watu wengi wanaweza kulala chumba kimoja huku changu kikiwa na hamamu na vifaa vyote muhimu kikibaki bila mtu!

Tulisomeshwa na walimu wasiojali kana kwamba tunaelewa au la. Hawakushughulika iwapo tulifanya kazi za ziada au la, ndio, hakujali chochote. Kilichonishangaza ni kuwa wanafunzi waliojiunga nasi kutoka shule za umma wenye alama duni waliwapenda na kuelewa haraka walichosomeshwa na hawakujabi matamshi yao. labda hawakuyatambua.

Hatimaye tukafanya mtihani wa mwisho wa muhula wa kwanza. Nilishangaa ghaya iliponibainikia kuwa aliyetuongoza alikuwa ghulamu mmoja mshamba niliyempuza tu mvulana kutoka kijijini ambacho singetambua katika ramani ya nchi ambaye hata vitu vya kimsingi vilimpiga chenga. Nikafanya uchunguzi nikatambua mwenzangu alikuwa na alama mia mbili hamsini na tatu akitoka katika darasa la nane. nilifanikiwa kuwa nambari mia mbili hamsini na tatu kwa jumla ya wanafunzi mia tatu!

Tulipofunga kwa likizo ya Pasaka nikaamua kuchukua hatua nyingine sitawahi kuhama kutoka shule hii ya upili wala kuwa zaidi ya nambari kumi!

Maswali

a) Thibitisha kauli kuwa msimulizi ana msimamo thabiti. (al.2)

.....
.....
.....
.....

b) Tofautisha jinsi mwandishi alifunzwa katika shule ya kibinafsi na shule ya upili. (al.3)

.....
.....
.....
.....
.....

c) Taja mambo **matatu** yanayoonyesha kuwa msimulizi alilelewa katika aila ya kikabila kulingana na aya ya pili. (ala.3)

.....
.....
.....
.....

d) Andika masuala **manne** yaliyoshangaza katika shule ya upili (al.4)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

e) Eleza maana ya msamiati huu kama ilivyotumika katika kifungu (ala.3)

i) alimstahi

.....
.....

ii) kughairi

iii) kunighasi

MATUMIZI YA LUGHA

a)Taja mifano miwili ya sauti zifuatazo. (ala.2)

i)nazali _____

ii vipasuo _____

b) Linganisha na ulinganue irabu /i/ na /u/. (al.2)

c) Andika maneno yenye miundo ifuatayo ya silabi. (al.2)

i) V+V

ii) KKV+KV

d) Ainisha viambishi katika sentensi hii. (al.3)

Wanaomsomea

e) Ainisha maneno katika sentensi ifuatayo. (ala.3)

Huyu mwadilifu anapendwa sana na wanakijiji.

f) Andika sentensi ifuatayo upya kwa kutumia neno moja badala ya maneno yaliyopigiwa mstari

(al.2)

Wanao kuza mimea wamealikwa wazungumze na watu wengi

g)Tunga sentensi kwa kutumia nomino katika ngeli ya U-YA.

(al.2)

h)Akifisha sentensi ifuatayo.

(al.2)

je nakuru imo mionbgoni mwa miji mikuu ua Kenya

i)Ukitoa mifano mwafaka , eleza tofauti iliyopo katika kauli zifuatazo.

(al.2)

i) kutendwa

ii) kutendewa

j)Andika sentensi ifuatyo katika hali ya mazoea wingi.

Mtoto anayelia ni wake.

(al.2)

k) Kanusha sentensi hii

(ala.2)

Akifika atapika sima.

l) Andika katika hali ya udogo.

(ala.2)

Njia hii ndiyo walioitumia kwenda kuwinda ndovu yule.

m) Tunga sentensi moja pekee ili kutofautisha maana ya **bure** na **pure**.

(ala.2)

n) Sahihisha sentensi ifuatayo.

(ala.2)

Mwanafunzi mgani aligonjeka jana usiku?

o) Kwa kutumia kielelezo cha mstari, pambanua sentensi ifuatayo.

(ala.3)

Mwanafunzi mmoja pekee alifika shuleni mapema.

p) Taja aina mbili za sentensi kimuundo.

(ala.2)

ISIMUJAMII

Soma kifungu kifuatacho kisha ujibu maswali.

Mhusika I : Hujambo ndugu? Karibu na uketi

Mhusika II :Sijambo, asante

Mhusika I :Menu hii hapa; utakula nini?

: kuku, ng'ombe, pilau ndizo zina offer.

Mhusika II : Lete.....

MASWALI

a)Tambua wafuatao: (ala.2)

Mhusika I

.....
.....

Mhusika II

.....
.....

b)Eleza sifa zozote nne za sajili hii. (al.4)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

c) Eleza maana ya istilahi zifuatazo katika isimujamii (ala.4)

i) Isimujamii

.....
.....

ii) Sajili

.....
.....

iii) lahaja

iv) Lafudhi

FASIHI SIMULIZI (alama20)

Soma kifungu kifuatacho kisha ujibu maswali.

Hapo zamani za kale mbweha, ndovu, simba na tausi walikutana msituni karibu na kisima. Punde si punde, udovu alianza kutikisa masikio yake makubwa, akawatazama wenzake na kujisifu.

“Bila shaka mtakubaliana nami kuwa ndimi mnyama mwenye nguvu kuliko wanyama wote duniani. Ninaweza kupitia katika msitu wenye msongamano mikubwa wa miti kwa kutumia mkonga wangu mrefu. Kwangu miti ni kania matawi,” akajivuna.

“Huenda ukawa na nguvu,” akalalama simba,” lakini hakuna kinachomithilisha na ujali wangu. Mimi ni mfalme wa msituni kwa sababu ya ukali wangu.”

“Haiwezekani asilani. Maarifa in ujanja ni muhimu kuliko ukali na nguvu,” akasema mbweha. “Mimi huishi vyema kwa sababu ya akili zangu.”

“Kuweza kupitia kichakani, au kuruka juu, au kuwaua kuku ni bure bukhtata ikilinganishwa na urembo na umaridadi wangu,” akasema tausi. Tausi alithibitisha hili kwa kuyapuna manyoya yake ya rangi tofauti densini.

Chura mmoja ambaye hakupendeza kisura na hakuwahi kuwindwa na binadamu yeyote, alikuwa akiwasikiliza wanyama hawa wakijivuna. “Binadamu huu ndovu na kutengeneza makasha na mapambo kwa kutumia pembe za tembo,” akasema, “Binadamu huwawanda simba na kutumia ngozi ya simba ili kurembesha viambaza vya nyumba zao. Mwanadamu huweza kutekeleza hili kutokana na ujasiri mkubwa alio nao. Aidha, binadamu hutumia manyoya ya mbweha kutengeneza ukosi wa mavazi yake. Binadamu yuyu huyu hutumia manyoya ya tausi kurembeshamavi ya wanawake, Hanma haja ya kuujiisifu. Waana, aliye juu mngoje chini.

Maswali.

1. Kwa kutoa sababu, ainisha kifungu hiki katika kipera chake.

(ala 2)

2. Eleza vitambulishi vinne vya kifungu hiki.

(ala 4)

3. Eleza majukumu sita ya kipera hiki katika jami.

(ala 6)

4. Taja majukumu ya fombyula za kuanzia hadithi.

(ala 4)

for more free revision content visit: www.freekcsepastpapers.com